

Türkmen bedewiniň toýy

Category: Kitapcy, Ýatlamalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Türkmen bedewiniň toýy TÜRKMEN BEDEWINIŇ TOÝY

Zeminiň ýüzünde dürli nesilden bolan bedewler sanardan agdykdyr. Ýöne saňa taý geljegini jahany aýlansaň-da tapyp bolmasa gerek! Sen Allatagalanyň mähri siňen, ynsan gylykly janawarsyň! Göroglynyň, Jelaledдиниň, Baýram hanyň, Keýmir kör ýaly mertleriň ýowuz günleriniň ýoldaşysyň. Olar seni başyna deňän bolsa, Seydi şahyr üstüni Süleýmanyň tagtyna deňäpdi.

Sowet döwründe seniň damagyňa pyçak çekdirilip, süňňüň paltaladylypdy. Şol ýyllarda türkmen gojalary seniň başyňa düşen ahwalatlara gynanyp, gartalyşan ýañaklaryndan düwme-düwme gözýaşlaryny ene topraga siňdiripdiler.

Garaşsyz, özbaşdak, dünýewi döwlet bolan badymyza, seniň şanyňa ýörite baýram gününü belläp başladyk. Muňa türkmen halky begenip, iki bolabilmedi! Şeýledigine ýylyň-ýylyna türkmen bedewine bagyşlanyp Watanymyzyň ähli künjeginde geçirilip gelinýän dabaraly toýlar mysal bolup biler. Şeýle dabaraly toýlaryň birini-de hemişe diýen ýaly Isgender obasyndaky «Gulmaç» firmasy giň gerim bilen, şagalaň bilen belläp gelýär.

Toý märekesi irewde-birew. Hemmesiniň ýüzleri mylaýym ýylgyryp, gözleri gülüp dur.

Toýa taýýarlyk görýän adamlaryň aladasy özüne ýetik bolýar. Kim mal soýmaly. Kimsi gazan ataryp, aşagyna ot ýakmaly. Kimler mähellä çay-suw bermeli. Garaz, ownuk-döwnük toý işleri

başlaryndan agdyk. Sähelçe wagtdanam gazanlardaky çekdirmäniň, palawyň ysy müşk urar. Bereketli toý saçagy giňden ýazylar. Nygmatlar çekiler. Toý märekese kemsiz naharlanar. Töwir galdyrylar. Jarçy: «Çapgy meýdanyna baryň ha-a-aw!» diýip, öwran-öwran bogazyna sygdygyndan gygyrar. Mähelle soguşyp, toýhana meýdançasyna som-saýak bolup ugrar. Märekäniň nazarlary bedewlere gönüger. Atlar synlanar.

Gözüňe söweýin atkeçeli türkmen bedewleriniň messan-messan basyp, toparlaýyn barşy, toýa gelen gelin-gyzlaryň süýnüp-sarkyp, sallanyp ýörişleri bilen bäsleşýän ýalydyr. Pellehana bellenip, baýdaklar dikiler, jarçynyňam keýpi kökdür. Şöwre giden at ýaly eminleriň önünden ikibaka kessirim geçer. Aran-aram arçynyp, gygyrmaga ykjamlanar. Eminelr ulusyna (sekiz aýlaw, her aýlawy 1,5 km) gitjek atlaryň baýragyny jarça aýdar. Onun geregi-de şoldyr. Dessine: «Ulusyna iki sany fabrik halysy, iki kişilik pombarhat mata, 5 metr polotno ha-a-aw!» diýip, öwran-öwran gaýtalar. Atkeçeler sypyrylar. Bedewleriň bili çekiler. Kelleleri ak ýaglyk bilen daňylan atoglanlar atlara atlanar.

Atlar toparlanyşyp, toýnak salşyp barýandyr. Ynha, birdenem gökdereli Öre Berdiniň aty ýakasyny saýlap başlar. Üç-dört aýlaw taýak atym öňe saýlanyp gaçar. Haýp, ata oňly der gelmese näme. Goşaobaly Mürzegeldi Esenamanowyň **Boýan** diýen atyja kemsiz der iner. Agar. Janawat gargy gulaklaryny öňeikip, barha arany ýygyrar. Uzak kowmalam bolmaz. Öňdäki atyň yzyndan ýetip, öňe saýlanar. Mundan soň yzyndan ganatly guş bolmasaň ýetibilmersiň. Ýüwürük ýaryşda belli. Seýis özüni şular ýaly ýerde tanadar. Ol ulusyna goýlan baýragy kakyp alyp ötägider.

Şonda Mürzegeldä gözaýdyň aýdyp, birki agyz gürleşipdim. Boýan adygan bedew eken. Gazagystanda iki gezek toýa gatnaşyp, ikisinde-de 40 kilometr aralykda ulusyny alan bolsa, geofizikleriň tutan toýunda-da, Nebitdagyň golaýyndaky çapgyda-da ulusyny alypdyr. Nesip etsin! Ikinjisi – bir uly haly, bir kişilik pombarhat mata gökdereli Öre Berdä nesip etdi.

Soňra jarçy ikinjä alty aýlawda iki sany çapgynyň boljakdygyny mälim eder.

Şol aralykda «Gulmaç» firmasynyň ýolbaşçysy Dýegurban Mürzäýew bilen söhbetdeş bolupdym. Ol ýüze golaý atyň gatnaşýandygyny nazarda tutup, çapgy sanynyň ikisini artdyryp, on alta

ýetiripdir.

Ol Bedew baýramçylygynyň hatyrasyna 27 sany uly fabrik halysy, on kişilik pombarhat köýneklik, iki top polotno, birnäçe çargat, 15 sany men diýen öweç, bir sygry orta goýupdyr. Ikinjisi alty aýlawdan iki çapdy. Bu çapgyda gökdereli Öre Berdiniň aty birinji, okly Sapardurdy Elýasowyň aty ikinji, däneataly Soltanyň aty üçünji bolup, sag-aman toýhanadan geçipdi. Alty aýlawlyk ikinji çapgyda Öre Berdiniň aty birinji, Çerkezliden Nedir aganyň aty ikinji, okly Atjanyň aty üçünji bolup, gymmatbaha baýraklara mynasyp bolupdylar. Çapgy sagat onlarda başlap, üçlere çenli çenli dowam etdi. At çapgy sag-aman sowuldy.

Dabaraly geçen baýramçylykda Gazanjyk etrabyň medeniýet öýüniň «Kürendag» estrada ansamblynyň bagşydyr sazandalary toý mähellesiniň gulagynyň kirini açsa, şol etrabyň belli bagşysy Myrally Gaýybowyň ogly üç-dört sagatlap aýdym aýdyp, heziller beripdi. Ona gyjakda Aşyrmämmet Dawudowyň ogly Baýram sazandarlyk edipdi.

Tatar ÜÝŞMEKOW. Ýatlamalar